

Kovács Mária
Budapesti
EGYETEMI ÉNEKKAROK
1862-1948

Arany Sándor emlékének

Kezdet és hőskor (1862-1906)

A Magyar Királyi Tudományegyetemet Pázmány Péter hittudományi és bölcsészettudományi karral alapította 1635-ben Nagyszombatban. Ehhez a két karhoz társult a jogtudományi 1667-ben, az orvostudományi pedig 1769-ben. Az uralkodó Mária Terézia 1777-ben Budára helyezte az egyetemet, II. József 1783-ban pedig Pestre. Az 1921/22-es tanévtől Budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem a hivatalos neve. Ezt a nevet viselte 1950-ig.

Az Egyetemen a hallgatók különféle csoportokba tömörülve közösségeket alkottak. Az Egyetem Almanachja¹ tanévenként beszámolt az éppen működő egyetemi egyletekről. A Szent Szövetség, majd az abszolutizmus tiltó rendelkezései után 1860-tól nyílt lehetőség egyetemi diákegyesületek létrehozására. 1861-ben három segélyegylet alakult, 1862-ben az Egyetemi Dalárda, majd 1872-ig még három egylet (köztük önképzőkörök is). Az összesen nyolc egyetemi egyletből az 1884/85-ös tanévre csak öt maradt, 1904/05-re már ismét megszaporodva 14 lett, az 1931/32-es tanévben pedig 16. Az 1938/39-es tanévre újból 14 egyletbe tömörültek a diákok, és ebből maradt 13 egylet 1948-ra. Nagyon valószínű, hogy a hittudományi karon voltak rendszeres zenei és énekes foglalkozások a liturgiai tanulmányokon belül, de énekkart az Egyetemen csak 1862-től tartottak nyilván.

1895 előtt Magyarországon a nők nem iratkozhattak be egyetemre, az szóba sem jöhetett, hogy annak társadalmi szervezeteihez tartozzanak, így kizárólag férfikarok alakulhattak. Ezt a hagyományt a végső feloszlásig, 1948-ig megtartották. (Csak átmenetileg egészült ki az együttes női szólamokkal a 20-as évek második felében, bizonyos vegyeskari művek előadása céljából.)

¹ Az Egyetemi Könyvtár az 1871/72-es tanévtől őrzi a tanévenkénti példányokat. Az Almanach mindig a rektor kiadásában jelent meg.

Az 1862-től fennálló egyetemi dalegyletről a **Zenészet** **Lapok**² 1870. november 20-i száma a 75. oldalon beszámol az évi újjáalakulásról, majd ezt írja:

"... az egylet, amint értesültünk karnagyul Langer Viktort³ ohajtja megnyerni, kit erre már fel is kértek s ki bizonyos feltételek mellett - melyek bizonyos napokon az egyleti órák és estélyek módosítására vonatkoznának - ez állomást elfogadni ígérkezett. Ohajtjuk, hogy az egyletnek sikerüljön őt megnyerni." Az énekkar az 1871/72-es tanévben már 236 főt számlált. A dalárda választmányában minden évben volt elnök, alelnök, titkár, segédtitkár, fő- és alpénztárnok, ellenőr, jegyző, leltárnok, később szertárnok, majd alszertárnok is. A tagság legnagyobb részét rendszerint jogászhallgatók alkották, és mindig igen tekintélyes volt az orvostanhallgatók száma is. Dal- és táncestélyt először 1871. január 14-én tartott az együttes a zenekedvelők termében. Itt Liszt Ferenc is megjelent⁴. Az egyetemi dalegylet dalestélyéről a **Zenészet** **Lapok** hosszan ír, majd ott olvassuk: "A fent nevezett estély műsora volt: 1) »Szabadságdal« Schumanntól. 2) »I pescatori« /duetto Gabusitól⁵, előadva Trux Hugó⁶ és Haris M. által/. 3) »Tavaszdal« Lisztől. 4) a) »Dal« Ögyektől⁸. »Dal« Michalovichtól, (német dal) előadva Neszveda Anna⁹ k.a. által s végül »Álomdal« Volkmantól¹⁰."¹¹ Az 1872/73-as Almanach közli, hogy az együttest ekkor már ifj. Huber Károly¹² karnagy vezette. Az 1876/77-es Almanach szerint Jungen László¹³ volt az énekkar vezetője. A kórus az 1877/78-as tanévtől "Tudomány- és műegyetemi dalegylet" néven szerepelt, az 1882/83-as tanévtől azonban megszűnt.

² Zenészet Lapok (1860-76), az Országos Magyar Daláregyesület hivatalos közlönye a zeneművészet összes ágai köréből. Vasárnaponként jelent meg. Felelős szerkesztője és alapítója id. Ábrányi Kornél (1822-1903).

³ Langer Viktor (1842-1902) zeneszerző, karnagyi és újságírói tevékenységet is folytatott.

⁴ Zenészet Lapok, 1871. január 22. p.226.

⁵ Gabusi helyesen: Gabussi, Giulio Cesare (1555-1611) olasz zsz.

⁶ Trux Hugó (1844-1898) kúriai bíró, énekes.

⁷ Nem akadtam nyomára.

⁸ Ögyek: Langer Viktor (Id. 5. sz. jegyzet) zeneszerző, aki "műveinek nagy részét, főleg népdalait és csárdásait *Tisza Aladár* és *Ögyek* nevek alatt adta ki" (Zenei Lexikon, 1931).

⁹ Neszveda Anna (1849-1884) a Nemzeti Színház operatársulatának volt tagja 1867-1874-ig. Utána Kolozsváron és Németországban vendég szerepelt.

¹⁰ Volkmann (Friedrich) Robert (1815-1883) német zeneszerző, életének nagy részét Pesten töltötte, ahol a Nemzeti Zenede, majd az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia tanára volt.

¹¹ Zenészet Lapok, 1871. január 22. p.226.

¹² Huber Károly (1828-1885) hegedűművész, zeneszerző és zenepedagógus (Hubay Jenő hegedűművész édesapja). 1871-től a pesti Nemzeti Dalkör karnagya. 1881-től Erkel után az Országos Magyar Daláregyesület karnagya.

¹³ Nem akadtam nyomára.

Ahogy az évek teltek, egyre fontosabbá vált azonban, hogy Budapest egyetemén működjenek énekkarok. A **Zenelap**¹⁴ "Művészeti hírek" rovatában ez jelent meg 1887. október 15-én: "**Az egyetemi dalárda.** Az oly régóta tervezett egyetemi dalegylet az idén végre megalakult. Célja: az ifjuság nagyobb ünnepélyein, matinéin alaptőkéje javára és jótékony czélokra rendezendő estélyeken különösen a magyar műéneket kultiválni. A dalegylet az egyetemi olvasókör aegise [oltalma] alatt s erkölcsi és anyagi támogatása mellett működik. Az egyesület valóban oly kedvező auspiciumok [előjelek] között kezdi meg működését, hogy alapos a remény, miszerint rövid idő alatt az ifjuság legkedveltebb s legvirágzóbb köreinek egyike lesz. Mult szerdán tartatott meg az alakuló gyűlés, mely alkalommal elnökké Magyar János joghallgató, bizottsági tagokká pedig Csomasz Béla, Jeszenszky Béla báró, Huzsányi Szilárd, Balogh Károly, Csörhész József, Schraml Imre és Márton Kálmán urak választattak meg. Őszintén kívánjuk, hogy a nemes czélu ifjusági egyesület működését minél teljesebb siker koronázza!" Az együttes oly magas színvonalat ért el, hogy az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia 1888. december 19-i hangversenyén az akadémiai énekkart "támogatta": "... Különösen a férfihangok az idén megerősödtek az egyetemi dalegylet tagjai által. ..." ¹⁵ Az énekkar mint "Tudomány- és műegyetemi daloskör" 1889-től Kern Aurél¹⁶ vezetésével működött tovább.

1893-tól tizenhárom éven át !!! nem volt énekegyüttese a budapesti tudományegyetemi ifjúságnak. Sem olyan muzsikusz vezéregyéniség nem akadt, aki magával ragadta volna az egyetemistákat, sem olyan országos esemény nem adódott, ami föllelkesítette volna őket annyira, hogy énekkarba tömörüljenek. A millennium megünneplése jobban kedvezett az építészeti és a képzőművészeti alkotásoknak, amelyek ma is megszabják Budapest arculatát.

Az első másfél évtized (1906-1920)

Az Egyetemi Énekkarok pontos nevét egy irattári dokumentumon szereplő hosszúbélyegző árulja el:

BUDAPESTI EGYETEMI ÉNEKKAROK
TUDOMÁNYEGYETEMI ÉNEKKAR
ÉS MÜEGYETEMI ÉNEKKAR

¹⁴ Zenelap (1886-1912), megjelenik havonta. Az Országos Magyar Dalár-Egyesület és a Zenetanárok Országos Egyesületének hivatalos közlönye.

¹⁵ Zenelap. 1889. január 10. p.13.

¹⁶ Kern Aurél (1871-1928) zeneíró és zeneszerző. Zenekritikusként 1893-tól a Budapesti Hírlapnál, 1920-tól a Magyarországnál működött, A Nemzeti Zenedében 1912-től titkár, 1917-től ügyvezető. 1922-27-ig elnök, 1915-17-ig a budapesti Operaház igazgatója, 1925-től a Rádió zenei tanácsosa volt.

Ennek alapján világossá válik előttünk, hogy a "Budapesti Egyetemi Énekkarok" többes száma mit is jelent, jöllehet egyetlen együttesről van szó, amely férfikar volt tenor I-II, bariton és basszus szólammal. A Budapesti Egyetemi Énekkarokat alkotó két együttes külön-külön soha nem tartott rendezvényeket, hivatalos karnagyaik sem voltak. Legfőljebb belső, egyetemi ünnepeken szerepeltek vezetőik irányításával.

Az együttes működését megelőzte a Műegyetemi Énekkar folyamatos és a Tudományegyetemi Énekkar időszakos fennállása. A társadalmi kezdeményezésre alakult Műegyetemi Dalárdáról - jeligéje az 1870-es évekből származik: "*A dal a tettel egyesül, ahol a szív honért hevül.*" - egy 1867-es műsor tanúskodik. Ezt a nyomtatványt a Budapesti Egyetemi Énekkarok 1938 áprilisában rendezett kiállításán az érdeklődők meg is tekinthették¹⁷. (A Tudományegyetemi Énekkar múltjáról az előzőkben olvashattunk.)

A Rákóczi-hamvak hazahozatala állt a háttérben az 1906-ban egyesült kórus, a *Budapesti Egyetemi Énekkarok* megszületésének. Ez volt az a forradalmi esemény, amelyik az ifjúság tizenhárom éven át szunnyadó hazafias érzéseit felkeltette, és végre megalakulhatott az az együttes, amelyik 1948-ig tartó fennállása alatt Európa-, sőt világszerte szerzett dicsőséget a magyar énekkari kultúrának.

Rákóczi hamvainak Budapestén át Kassára vitele központi rendezvénye volt az országnak. A napilapok egy hónappal előbb kezdtek rendszeresen foglalkozni az eseményekkel, köztük az énekkar készülésével is.

Bár jóval később, 1928-ban jelent meg **A Zene** c. folyóiratban¹⁸ összefoglalás az Egyetemi Énekkarok addigi működéséről, mégis e cikk kezdetét idézzük: "*Az egyetemi ifjúságnak dalért és zenéért lelkesülő gárdája 1906-ban alakult a már meglévő Műegyetemi Énekkar és az akkor alakult Tudományegyetemi Énekkar egyesítéséből. A cél kezdetben a magyar dal kultusza volt. Idővel természetesen kibővítette programját, amennyiben a magyar dalon kívül a karéneklés ápolását és a külföldi zeneirodalom jeles műveinek a magyar közönséggel való megismertetését tűzte ki feladatául. ...*"¹⁹

A kórus alakuló közgyűlése 1906. október 14-én volt, és a **Pesti Napló**²⁰ aznapi száma már ezt írja: "*...A Rákóczi-ünnepségen méltó módon vesz részt a magyar ifjúság. Az egyetemi ifjúságnak alakulóban lévő dalosköre ezen az ünnepen fog először nyilvánosan szerepelni. A szent hamvak megérkezésekor a*

¹⁷ A kiállítás helyszíne a kórus helyisége: Bp., VIII. Üllői út 20. félemelet.

¹⁸ A Zene (1919-?), szerkesztette Siklós (Schönwald) Albert (1878-1942), a Zeneakadémia zeneszerzés-tanára, zeneiró.

¹⁹ A Zene. 1928. márc. 11. p.223.

²⁰ Pesti Napló - politikai napilap 1850-1939. Jelen idézet: (57. évf. 282. sz.) 1906. okt. 14. p.6.

pályaházban [ma Keleti pu.] el fogja énekelni gróf Zichy Géza²¹ "Nemo" [1905] c. operájának Rákóczi-kardalát Hackl N. Lajos²² karnagy vezetése mellett. A koporsókhöz pedig diszörségül kivonul a budai Ferenc József-intézet egyenruhás növendékserege. Az egyetemi ifjuság pedig teljes számban fog sorfalat állani a bevonulási utvonal mentén. ..."

Az október 19-i számban olvashatjuk: "...A most alakult egyetemi daloskör dr. Hackl Lajos karnagy vezetésével javában folytatja munkáit az egyetemi olvasóköriben. A százötven főből álló daloskör Pestvármegye határán, Kiskunfélegyházán várja be a Rákóczi hamvait hozó vonatot, s énekkel köszönti a szent hamvakat. Majd a menethez csatlakozva tér vissza a fővárosba. A megérkezéskor Rákóczi karát, Zichy Géza operájának egyik részét fogják énekelni. A diák énekesek az egyetem színeivel szegélyezett fehér sapkát fognak viselni. ..."²³ A budapesti ünnep terve a következő volt: "...A Rákóczi-ünnepen a budapesti Tudomány-egyetem méltó módon vesz részt. ... A kassai temetés napján, október 29-én délelőtt tizenegy órakor ünnepi díszülés lesz a központi egyetem aulájában, ahol testületileg jelennek meg az egyetem tanárai és hallgatói. A díszülés egyetlen tárgya az a Rákóczi Ferenc érdemeit méltató beszéd lesz, melyet dr. Békefi Remig²⁴ nyilvános, rendes tanár, az ismert történettudós fog mondani. Az ülés kezdetén az egyetemi dalárda a Himnuszt, és a beszéd után a Szózatot fogja énekelni. Az országos ünnepségre való tekintetből október 27-én, 29-én és 30-án nem lesznek előadások az egyetemen. A rektor rendeletére az ünnepek tartamára az egyetem összes épületére kitűzik a nemzeti lobogót."²⁵

A **Pesti Napló** "Az ünneplő ország" c. rovatában írta: "...Az egyetem ünnepsége az egyetemi templomban istentisztelettel kezdődött. ... Az istentisztelet után a gyülekezet felvonult az aulába, ahol tizenegy órakor kezdődött az ünnepi díszülés. Az ünnepségen a kormány képviselőjében Gopcsa László²⁶ miniszteri osztálytanácsos jelent meg. Ajtai K. Sándor rektor [Ajtai Kovách Sándor (1845-1917) orvostanár, a kolozsvári, majd a budapesti egyetemen a törvényszéki orvostan tanára és törvényszéki orvosszakértő volt, később rektor] vezetésével együttesen vonultak fel az egyetemi tanács tagjai és az egyetem tisztviselői, valamint az egyetemi polgárok. Az ünnepi díszülést Ajtai

²¹ Zichy Géza gróf (1849-1924) félkarú zongoraművész és zeneszerző Liszt Ferenc tanítványa, jó barátja és rendszeres kamarapartnere.

²² Hackl Napoleon Lajos (1868-1942) énektanár és zeneszerző. A budapesti Zeneakadémián Koessler Jánosnál tanult. Polgári iskolai énektanár, majd a Nemzeti Zenede tanára volt és énekkutatási szakfelügyelő Pesten. Művei: Énektan, Vezérkönyv dalosok és karnagyok számára, férfi- és nőikarok. 1900-tól a Zenevilág szerkesztője volt.

²³ Pesti Napló, (57. évf. 287. sz.) 1906. október 19. p. 5.

²⁴ Békefi Remig (1858-1924) cisztercita művelődéstörténész. A budapesti egyetem tanára és zirci apát.

²⁵ Pesti Napló, (57. évf. 298. sz.) 1906. október 24. p. 7.

²⁶ Gopcsa László (1865-1933) író, a magyar gyorsírás történetével és örmény etnográfiával foglalkozott.

*K. Sándor rektor magas szárnyalású, hazafias, szép beszéddel nyitotta meg. Ezután az egyetemi daloskör Hackl N. Lajos vezetésével a Himnuszt énekelte, melyet a gyülekezet állva hallgatott meg. ... Végül a daloskör a Szózatot énekelte el, mire a kegyeletes szép ünnep véget ért.*²⁷

Ettől kezdve az együttes szervesen kapcsolódott az egyetem programjaihoz, rendezvényein, ünnepein rendszeresen fellépett. Hangversenyei a főváros jelentős zenei eseményei közé tartoztak.

"A Budapesti Egyetemi Énekkar, mely a svéd és finn kollégák énekkarainak sikerei hatása alatt alakult és már a Rákóczi-ünnepélykor, valamint több kisebb-nagyobb hangversenyen, legutóbb pedig [1907] február hó 22-én a »Művészet és Művelődés-Egyesület« estélyén szép sikert aratott, folyó évi február hó 21-én önálló hangversenyen mutatkozott be a fővárosi vigadó nagytermében. Az intelligens énekkar létesítésében, melynek missziója a magyar férfikar-éneklésnek legszélesebb körben, esetleg külföldön is való terjesztése, Goll joghallgató²⁸ és Hackl N. Lajos zenetanár már máig is a nemes célhoz méltó és érdemes szép munkát produkáltak. A műsor változatosan és izlésesen volt összeállítva. A dalok előadása szabatos volt, de az összeolvadó lágy nüanc [árnyalat] még nem jutott eléggé kifejezésre, valamint az itt-ott szükséges drámai erő sem, ezt természetesen csak a jövő fogja meghozni és talán az a körülmény is, hogy idővel a meglevő hanganyag is képzetesebb lesz s talán bővíthet is értékesebben. A közönség az összes dalokat kedvezően fogadta s a bájos »finn dal«-t meg is ismételtette. Közben Szilágyi Arabella énekesnő²⁹ Saint-Saëns »Sámson és Delila« című operájából énekelte egy áriát a tőle megszokott művészettel és izléssel. Ánisz Aladár hegedűművész³⁰ pedig újra igazolta, hogy már ismert tehetsége a legjobb reményekre jogosít. A dalok kíséretét dr. Szirt Lajos³¹ és dr. Meszlényi Róbert³² művészi körültekintéssel látták el. A hangversenyt a »Harmonia« rendezte."³³

1909. március 4-én az ő műsorukban működött közre t. k. *Thomán István*³⁴. József nádor szobrának leleplezése és a műegyetemi ifjúsági zászló fölszentelése alkalmából koncertet adtak 1911 májusának első napjaiban.

A megalakulástól az első világháború kezdetéig Hackl. N. Lajos állt az énekkar élén. A Budapesti Egyetemi Énekkarok az ő vezetésével kezdte sikeres

²⁷ Pesti Napló (57. évf. 298. sz.) 1906. október 30. p.9.

²⁸ Goll Aladár (1886-1957) zeneíróként vált ismertté.

²⁹ Szilágyi Arabella (1863-1918) operaénekesnő.

³⁰ Ánisz Aladár hegedűsként az Operaház zenekarának volt tagja 1907-1913-ig.

³¹ Nem akadtam nyomára.

³² dr. Meszlényi Róbert (1883-1946) zeneszerző és zeneíró, a Nemzeti Zenede tanára, majd a Zeneművészeti Főiskola titkára volt.

³³ Zenelap. 1907. p.7.

³⁴ Thomán István (1862-1940) zongoraművész. Liszt Ferenc tanítványa és Bartók Béla tanára a Zeneakadémián.

utazásainak sorát: 1910-ben Berlinben, 1911-ben pedig Bécsben. Az utazásokkal egy eddig ismeretlen hagyományt alapított meg a kórus: amatőr együtteseink külföldi vendégszereplését. Nem hivatásos énekkaraink napjainkban is örömmel vesznek részt külföldi hangversenykörutakon, akkor is, ha ez tagjaiktól nem csekély anyagi áldozatot követel.

Az első világháború és az azt követő történelmi események nem kedveztek az együttes fejlődésének. Nagy utazásokról, sikeres hangversenyekről nem írtak az újságok. Már az is nagyszerű, hogy 1914 és 1920 között képes volt az együttes megmaradni. Mindezt elsősorban annak a három személynek köszönhetjük, akik ebben az időben vállalták az énekkar vezetését. Először *Tötössy Béla dr.*³⁵ műegyetemi tanárelnök állt a kórus élére és 1914-17-ig dolgozott karnagyként. Már az 1904/05-ös tanévtől haláláig a műegyetemi zenekar karmestere volt, sőt az együttes 1896-ban történt alakulásától a tanárelnöki teendőket is ellátta. Az Egyetemi Énekkarok lelke és vezére volt. Rendszeresen eljár az együttes próbáira, sőt mindig azt helyettesítette akit éppen kellett: hol énekest, hol karnagyot. 1923-ban bekövetkezett halála nagy veszteséget jelentett. Ezután *Nosedá Károly*³⁶ állt a karnagyi dobogón 1917-től 1918-ig, majd *Toldy László*³⁷ 1918-tól 1920-ig.

Az Aranykor (1920-1941)

A kórus nyugodt kibontakozásának korszaka 1920-ban kezdődött *Kereszty Jenő*³⁸ karnagysága idején. Az ő nevéhez fűződik rendszeres hazai fellépések mellett az együttes 5 külföldi vendégszereplése.

A Petőfi-centennárium évében, 1923 telén Németország négy városában (München, Drezda, Lipcse, Halle) koncerteztek a németek meghívására, *"s pár hónap múlva óriási anyagi nehézségek leküzdésével felkeresik a felszabadulásukat ünneplő rokon észt és finn népeket [Tallinn, Tartu, Helsinki] ahol virágözön, határtalan lelkesedés és meleg, szerető rokon szíve várta és kísérte őket útjuk minden állomásán végig"*³⁹.

³⁵Tötössy Béla (1854-1923) matematikus, a zürichi műegyetemen végezte tanulmányait, a Budapesti Műegyetem ny. r. tanára 1893-tól.

³⁶Nosedá Károly (1863-1944) karmester és zeneszerző.

³⁷Toldy László (1882-1929), zeneszerző és zeneíró. 1913-tól a budapesti tudományegyetemen a zenetudomány magántanára.

³⁸Kereszty Jenő (1887-1949) orgonaművész, karnagy, énektanár. 1918-tól a Budai Zeneakadémián tanított, 1919-ben a belvárosi plébániatemplom főorgonistája és másodkarnagya, 1920-ban az Egyetemi Énekkarok karnagya (1929-től örökös, tiszteletbeli karnagya) lett. 1926-tól a MÁV Gépgyár zeneiskoláját vezette. Zeneszerzőként miséket, kórusműveket, dalokat és orgonaműveket írt.

³⁹Idézet *Arany Sándor* (1905-1992) egykori kórustag - a II. világháború után a Zeneakadémia gazdasági igazgatója - 1934. november 28-án készült írásából, amely a Magyar Írás c. irodalmi - művészeti - kritikai folyóirat Magyar Kultúrmozgalmak c. rovatában "A Budapesti Egyetemi Énekkarok" címmel jelent meg 1935 januárjában.

Az 1925-ös - második - bécsi hangversenyút után kapta első olaszországi meghívását az együttes. Az 1925-ös szent év alkalmából egy magyar zarándokcsoporthoz csatlakozva az Országos Magyar Katolikus Szövetség támogatásával került sor erre, amikor a kar csupán Rómában járt, és egy világi hangverseny mellett az egyházi fellépések egész sorát tartotta a lateráni, a Santa Maria Maggiore, a Szent Pál és a Szent Péter Bazilikában. Közülük kiemelkedik a XI. Pius pápa által celebrált misén való közreműködés, kb. 5000 főnyi angol, német, francia és spanyol közönség előtt. Elismerésül a pápa diplomával és érdemkeresztjével tüntette ki az énekkart. *Szmrecsányi Lajos*⁴⁰ egri érsek mondta a magyarok miséjét a Szent Péter Bazilikában; itt Kereszty Jenő Á-dúr férfikari miséjét énekelték. Aznap este a Colosseumban gyertyás körmeneten vettek részt, ahol a *"Boldogasszony, Anyánk"* és az *"Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga"* az ő ajkukon csendült fel.⁴¹

Második olasz útjára 1927-ben indult a kórus, amikor hat hangversenyén Firenze, Róma és Assisi voltak az állomásai. Rómában az Egyetem dísztermében aratott sikerük után a Nemzetközi Művész Club saját csarnokába hívta meg az énekkart a hangverseny megismétlésére. *"Itt érte az a kitüntetés, hogy Benito Mussolini miniszterelnök úr meghívta palotájába és fényes estély keretében mutatkozott be [az énekkar]."*⁴² A római egyetem az énekkart díszérmével tüntette ki s épen e napokban [1928. március 11. körül] érkezett meg a római követségünktől annak a levélnek a másolata, amelyet a Királyi Zeneakadémia főtitkára intéz a Római Egyetem Rektorához, *Del Vecchio* professzorhoz. Ebben a *Budapesti Egyetemi Énekkar[ok]* nagyszerű szereplésére hivatkozik s ennek mintájára a római egyetemi énekkar megalakulását indítványozza.⁴³ "Az Egyetemi Énekkar[ok] történetéhez tartozik az is, hogy 1927 őszén kibővült női karral is. Az Egyetemi Énekkar[ok] mint vegyeskar sok sikert ért el Refice⁴⁴ Oratoriumával, Kodály Psalmusával, Liszt Erzsébet legendájával, Beethoven IX. szimfóniájával, továbbá Verdi Requiemjével, Schubert Myriam diadalénekével és Liszt Koronázási miséjével. A felsorolt műveket többször is előadták."⁴⁵

"A római út sikere indította arra Don Licino Refice zeneszerzőt, hogy Szt. Ferenc oratoriumának előadására kérje fel az énekes gárdát. A múlt év [1927] novemberében volt ennek a bemutatója a szerző vezényletével és a

⁴⁰ Szmrecsányi Lajos (1851-1943) egri érsek.

⁴¹ "A Budapesti Egyetemi Énekkarok egyházzenei működése" c. újságcikk alapján, amely megjelent a Katolikus Kántor c. folyóirat 1935/6-7. számában. Írta Arany Sándor.

⁴² Mindez Mussolini később hírhedté vált politikai teljhatalma előtt történt.

⁴³ Ld. 19. sz. jegyzet

⁴⁴ Licino Refice (1885-1954) olasz egyházkarnagy és zeneszerző a pápai udvarban.

⁴⁵ A Budapesti Egyetemi Énekkar[ok] kiállítása. 1938 április. Kézirat. - II. Az Énekkar rövid története Balogh Pál munkája.

filharmonikusokkal a Vigadóban. A kar ez alkalomra megszervezett egy hetventagú női kart is s oly sikerrel mutatta be a hatalmas oratóriumot, hogy az előadást meg kellett ismételnie."⁴⁶

Az év első próbáján, 1929. aug. 31-én új karnagyukkal, *Vaszy Viktorral*⁴⁷ kezdték közös munkájukat. Az ő karnagságának 13 éve alatt élte az együttes fénykorát, aratta legnagyobb bel- és külföldi sikereit. A kórus először az 1928. november 25-i Verdi "Requiem" -előadás első zenekari próbáján találkozott vele. A hangversenyt vezénylő *Unger Ernő*⁴⁸ betegsége miatt a próbát ugyanis Vaszy Viktor tartotta meg. Az önálló hangversenyek Vaszy idejében váltak rendszeressé, évente 50-60 alkalommal szerepeltek a nyilvánosság előtt. Amellett, hogy az Egyetem ünnepeiből részt vállaltak, egyre természetesebb lett, hogy a főváros zenei életének is szereplői voltak. Ekkor már hangversenybérletek műsoraiban is megtaláljuk őket. Vidéki útra is többször indultak, az alakulás utáni második esztendőől kezdve szinte minden évben. Curgó, Debrecen, Eperjes, Esztergom, Hódmezővásárhely, Kaposvár, Karcag, Kassa, Kolozsvár, Losonc, Mezőtúr, Nagykanizsa, Nagyvárad, Nyíregyháza, Pécs, Szeged, Szekszárd, Szentes, Szolnok, Szombathely hallhatta őket. A kórus az Operaházban is fellépett: 1930-ban 6 alkalommal szerepeltek a Borisz Godunov előadásain nagy sikerrel.

Vaszy Viktor vezetésével először 1931-ben vett részt a kórus külföldi utazáson. Finn-ugor kultúrkongresszus hívta Helsinkibe a Budapesti Egyetemi Énekkarokat, és ez alkalommal nagysikerű hangversenyeket adtak útközben Krakkó, Varsó, Riga, Tartu, Tallinn és természetesen Helsink városában.

"1932-ben tartotta az újonnan alakult »International Student Musical Council« első közös hangversenyét Münchenben, melyen részt vettek az amerikai Harward egyetem énekkara, a »Yale Glee Club«, a müncheni egyetemek egyesített kórusa, a belgrádi »Obilič« és a Budapesti Egyetemi Énekkarok. Ez a hangverseny is a magyar dal óriási sikerét eredményezte a hangverseny közönsége és a lapok megállapítása szerint. Pozitív eredmény még egy meghívás is amerikai hangversenykörútra, amelyet a közeljövő esztendőök egyikére az International Student Musical Council elnöke, Bartholomew Marshall professzor maga készít elő."⁴⁹

⁴⁶ Ld. 19. sz. jegyzet.

⁴⁷ Vaszy Viktor (1903-1979) zeneszerző, karmester. A Zeneakadémián végzett tanulmányai (hegedű és zeneszerzés) után 1925-től a Székesfővárosi Zenekart, 1929-41-ig a Budapesti Egyetemi Énekkarokat, 1935-41-ig pedig a Budapesti Palestrina Kórust vezette. Emellett 1929-41-ig a Zeneakadémia tanára volt. 1941-ben Kolozsvárra került operaigazgatónak, ahol 1944-ig maradt. Magyarországra visszatérve a Szegedi Szimfonikus Zenekar és a Nemzeti Színház zeneigazgatójaként dolgozott 1957-től 1975-ig. Ő volt a Szegedi Szabadtéri Játékok egyik alapítója és zenei vezetője.

⁴⁸ Unger Ernő (1900-1968) karmester, zeneszerző.

⁴⁹ Ld. 39. sz. jegyzet.

Olaszország ismerősként fogadta 1933-ban az éneklő egyetemistákat. Ekkor Róma, Firenze, Padua és Postumia városok közönségének mutatták be művészetüket. A közeli Bécs 1933-ban is vendégül látta az egyetemi énekkart. Ide ismét a Katolikus szövetség meghívására utaztak katolikus nagygyűlésre Bécs város török uralom alól való felszabadításának 250. és a Stephans dóm építésének 500. évfordulójára. A *Serédi*⁵⁰ bíboros által mondott szentmisén a Szent Pál templomban *Perosi*⁵¹ férfikari miséjét adták elő.⁵²

Az énekkar külföldi egyetemek kórusaival egyre szorosabbra fűzte kapcsolatát: 1932 nyarán az amerikai Yale Glee Club férfikara szerepelt a magyarokkal közös koncerten a Zeneakadémián, 1934 júniusában a Stockholmi Egyetemi Énekkar hangversenyezett ugyanott, és közösen az Angol Park Zenepavilonjában léptek föl.

A Régi Zeneakadémia [Andrássy út és Vörösmarty u. sarok] falán Liszt Ferencet ábrázoló domborművet [*Hikisch Rezső*⁵³ műépítész és *Farkas Zoltán*⁵⁴ szobrászművész alkotása] avatott 1934. október 22-én, hétfőn az 1936-os Liszt évre készülődő főváros. Az Országos Liszt Ferenc Társaság rendezésében megvalósuló fényes ünnepségen Vaszy Viktor vezényelte az Egyetemi Énekkarok lelkes ifjait. A műsort a rádió is közvetítette.

A Pázmány Péter Tudományegyetem történetében 1935 az egyik legfontosabb esztendő volt, hiszen a névadó 300 évvel korábban alapította Nagyszombatban az egyetemet. Az ünnepségeket 1935-ben közgyűlés nyitotta meg az egyetemen, ahol természetesen szerepelt a kórus. Nyáron a finn Egyetemi Énekkar látogatott el Budapestre, ahol a Zeneakadémián közös koncertet adott a Budapesti Egyetemi Énekkarokkal, majd Szegeden és Debrecenben is fellépett. Az 1936-os Liszt-év nagy eseményeként október 18-án ünnepi Liszt hangversenyt adtak a Városi Színházban. A nyomtatott meghívók tanúsága szerint a műsorban *Bartók Béla*⁵⁵ és *Dohnányi Ernő*⁵⁶ is fellépett.

Mintegy "főpróbaként" az egyedülálló amerikai utazás előtt az együttes 1936 júniusában útra kelt, és három héten át utazott Skandináviában, és összesen nyolc országban (Lengyelország - *Varsó*, Lettország - *Riga*, Észtország - *Tallinn*, Finnország - *Helsinki*, Svédország - *Stockholm*, Dánia - *Koppenhága*, Németország - *Berlin*, Ausztria - *Bécs*) tett hangversenykörutat. A megelőző

⁵⁰ Serédi Jusztinián (1884-1945) bíboros, hercegprímás, esztergomi érsek

⁵¹ Perosi. Lorenzo (1872-1956) a Sixtus-kápolna karnagya.

⁵² A 39. sz. jegyzetben említett mű alapján

⁵³ Hikisch Rezső (1876-1934)

⁵⁴ Farkas Zoltán (1900-1945)

⁵⁵ Bartók Béla (1881-1945) zeneszerző, zongoraművész, népzenekutató.

⁵⁶ Dohnányi Ernő (1877-1960) zeneszerző, zongoraművész, karmester.

időkben a finn, svéd és dán egyetemi énekkarok vezetői hazánkban jártak, meghallgatták az együttest, és az ő meghívásukra utaztak ki a magyar fiatalok. Az utazás egybeesett a Tallinnba összehívott finn-ugor kongresszussal. Természetesen Vaszy Viktor karnagy személyes kapcsolatai is elősegítették ennek az ún. skandináv hangversenykörútnak a létrejöttét. Varsóban és Rigában rádiószeretése volt a kórusnak. Hangversenydobogón először Tallinnban, a finn-ugor kongresszuson - amely a politikától mindenkor mentes kultúrösszejövetel - énekeltek. Fellépésüket a kongresszus első napján a finnek műsorra előzte meg, második este az új éjszta zeneirodalommal ismerkedett meg a hallgatók. A magyarok hangversenyét különös érdeklődés fogadta és ünnepélyesség jellemezte. "Tomboló taps követelte Bartók »Négy régi magyar népdal«-ának és Kodály »Karádi nótá«-inak megismétlését."⁵⁷ Finnországban a régi magyar zeneirodalmat (Liszt Ferenc és Erkel Ferenc művei) és a kortárs művészetet (Bartók Béla, Kodály Zoltán, Farkas Ferenc, Laurisin Miklós, Molnár Antal, Ottó Ferenc, Vaszy Viktor) mutatták be. Az énekkari számok között Vaszyné Kovács Ilonka⁵⁸ Bartók- és Kodály-dalokat, valamint magyar operáriákat adott elő. Stockholmban rádió-koncertet és egy kerti hangversenyt adtak. Koppenhágában egy kiváló amerikai énekkarral találkoztak. Ez az együttes egy nappal a magyarok fellépése előtt adott hangversenyt a Tivoli-palotában, ahol az Egyetemi Énekkarok is szerepelt. Mindkét együttes tomboló sikert aratott és nagyszerű kritikát kapott. Bécsben rádióhangversenyük által egész Ausztria meghallgathatta a magyar együttest.

Az ünnepélyes fogadtatásokat itt ismerte meg az énekkar. Nálunk a katonazenekarokat rendelték ki a pályaudvarokra fontos személyiségek vagy együttesek üdvözlésére. Az északi énekkari kultúra magas színvonala arra sarkallta a rendezőket, hogy az északi pályaudvarokon kiművelt hangú vegyeskarok üdvözlőjek az érkezőket. Nem hallgathatjuk el, hogy az út sikerét Vaszy Viktor karnagy mellett Láng Elemér⁵⁹ és Földényi János⁶⁰ elnökök valamint Záborszky Árpád⁶¹ főtitkár áldozatos munkája tette lehetővé.

Még el sem múlt az esztendő, amikor 1937. december 26-án vonatra ült a kórus, hogy Londonon keresztül az Amerikai Egyesült Államokba utazzék. Ekkor realizálódott az a meghívás, amit 1932-ben Münchenben kaptak Bartholomew professzortól, az International Student Musical Council

⁵⁷ Részlet Ottó Ferenc "Az Egyetemi Énekkarok északeurópai hangversenykörútja" c. cikkéből. Megjelent a Magyar Dal c. folyóirat 1936 novemberi számában (p.9-10.). A Magyar Dal (előzménye a Sztójánovits Jenő /1864-1919/ szerkesztésében megjelent Magyar Dal- és Zeneközöny), az Országos Magyar Daláregyesület hivatalos havi folyóirata (1896-?)

⁵⁸ Vaszyné Kovács Ilonka (?-?) énekművész.

⁵⁹ Láng Elemér (1894-1969)

⁶⁰ Földényi János (1904 - 1985)

⁶¹ Záborszky Árpád (1905-1978)

[Nemzetközi Egyetemi Zenei Szövetség] elnökétől. Ez volt az első alkalom, amikor nem hivatásos magyar énekkar a tengerentúlra utazott hangversenykörútra. Az amerikai utazáson való részvételre 40 főt válogatott össze a vezetőség - a 60-80 kórustagból - igen szigorú meghallgatás alapján. Meghatározó volt elsősorban a műsor fölényes tudása és a kórustagok hangszíne. Nagyon sok esetben viszont az énekkari tagok anyagi felkészültsége döntötte el, hiszen amellet, hogy hozzájárulási összeget fizettek be, mindannyiuknak frakkot kellett csináltatniuk⁶².

Az énekkar költségén Amerikában készült emlékfűzet jelent meg (Vaszy Viktor karnagy szerkesztésében), amelyet az amerikai hangversenykörút 22 hangversenyén több, mint 50.000 főnyi közönség ingyen kapott kézhez. Ez a fűzet egyben idegenforgalmi propaganda céljaira is szolgált: a fővárost ábrázoló 12 fényképet és 10 néprajzi vonatkozású képet tartalmaz. Az emlékfűzet egy példányát az Egyetemi Könyvtár őrzi.⁶³ Ebből értékes adatokat tudhatunk meg: felsorolja a szponzorokat, innen ismerhetjük meg a résztvevők névsorát, valamint az előadott művek sorát, azok angol nyelvű szövegfordításával.

A hangversenykörút apostola a már emlegetett Marshall Bartholomew volt. Erre az alkalomra alakult a Magyar Hangversenybizottság Dr. Cholnoky Tibor elnök, Harry Martin pénztáros és Dr. Telkes László titkár vezetésével. Munkájukat Richard Copley menedzser irányította. Az emlékfűzet még 12 zenekari szponzort sorol fel: *Elbert Carpenter* - Minneapolis Symphony Orchestra ; *Dr. Walter Damrosch*⁶⁴ - New York City ; *Vladimir Golschmann* - St. Louis Symphony Orchestra; *Hans Kindler* - National Symphony Orchestra Washington, D. C.; *Karl Kreuger* - Kansas City Philharmonic Orchestra; *Eugene Ormandy*⁶⁵ - Philadelphia Orchestra; *Fritz Reiner*⁶⁶ - New York City; *Dr. Artur Shuk* - Buffalo Symphony Orchestra; *Dr. Nikolai Sokoloff* director - Federal Music Project Washington, D. C.; *Dr. Frederick Stock* - Chicago Symphony Orchestra.

⁶² Így történhetett meg, hogy oszlopos kórustagok (pl. Vargyas Lajos) kénytelenek voltak itthon maradni.

⁶³ Program of the Budapest University Chorus. Viktor Vaszy conductor. New York, 1937
Könyvtári jelzete: Fb 4r 108

⁶⁴ Walter Damrosch (1862-1950) német származású amerikai karmester.

⁶⁵ Ormándy Jenő (1899-1985) magyar származású amerikai karmester, 1938-tól a Philadelphia Orchestra állandó karmestere és zeneigazgatója 35 éven át.

⁶⁶ Reiner Frigyes (1888-1963) magyar származású amerikai karmester.

Magyarországnak 41 énekkari tag szerzett dicsőséges hírnevet⁶⁷

67

1. ARANY István (1903-1969) joghallgató (T I.)
2. ARANY Sándor (1905-1992) elnök, szólista, szig. műgyet. hallgató (Br)
3. Dr. ARDAI Géza⁶⁷ (1906-1978) tudományegyetemi alelnök (T II.), jogász, köztisztviselő
4. BALLA Károly (1903-?) köztisztviselő (T II.)
5. BALÁS Zoltán (1906-1957) joghallgató (T II.)
6. BOLITS Béla (1904-1988) közgazdász (Br)
7. CSENKY [helyesen: Csenki] Imre (1912-1998) tudományegyetemi hallgató (Br), karnagy, zeneszerző
8. Dr. FARAGÓ Ferenc (1905-?) szólista, orvos, énekművész (B)
9. FORRAY [helyesen: Forrai] István (1912-1992) zeneakadémista (B), karnagy
10. FÖLDÉNYI [eredetileg: Fixl] János (1904-1985) elnök, szig. jogász (T II.)
11. GÁLFY Sándor (1913-?) tudományegyetemi hallgató (T. I.)
12. GERHAUSER László⁶⁷ (1911-?) zeneakadémista
13. GÉRECZ Kálmán (1911-1988) joghallgató (B), aranydiplomás jogász
14. GORECZKY Ferenc (1906-?) pénztáros, műgyetemi hallgató (T II.)
15. HALMOS Gyula (1914-?) tudományegyetemi hallgató (T I.)
16. KRISTÓFCSÁK Ernő (1905-?) titkár (B), okl. építészmérnök
17. Dr. KOPPÁNY István (1900-?) tanár (T II.)
18. KÖNIGSEDER Zsigmond (1900-?) tanár (T I.)
19. LÁNG Elemér (1894-1969) okl. gépészmérnök (T I.)
20. LÉNÁRD Ernő (1903-?) műgyetemi hallgató (Br), mérnök
21. LOMOSCHITZ Pál (1910-) zeneakadémista (B), karnagy, zenetanár
22. MERICSKE Ernő (1915-1999) joghallgató (Br)
23. MIKLÓS János (1905-1967) okl. könyvvizsgáló (B)
24. NAGYPÁL László (1915-?) zeneakadémista (T I.), operaénekes
25. NEDER István (1910-?) háznagy, tudományegyetemi hallgató (Br)
26. Dr. OLGYAY Oszkár (1913-?) M.A.B.I. [Magánalkalmazottak Biztosító Intézete] főellenőr (T II.)
27. OTTÓ Ferenc (1904-?) tanár, zeneszerző (T I.)
28. PALINAY Ferenc (1906-?) tanár (T II.)
29. Dr. PÁLFY [helyesen: Pálfi] István (1912-?) közgazdász (T II.)
30. PFEIFFER István (1914-?) tudományegyetemi hallgató (Br)
31. RISSAY Pál (1911-?) zeneakadémista (B)
32. SÁFÁR Jenő (1904-?) okl. építészmérnök (T II.)
33. dr. SZOMJAS-SCHIFFERT György (1910-) köztisztviselő (T I.) etnomuzikológus
34. SZÖNYI Jenő (1902-?) tanár (Br), festőművész
35. SZTANKOVICS Jenő (1900-1950) orvosi műszerész (T I.)
36. TÁTRAY [helyesen: Tátrai] György (1914-?) titkár, egyetemi hallgató (B)
37. UDVARDY [helyesen: Udvardi] Tibor (1914-1981) zeneakadémista (T I.), operaénekes
38. VÁRADY László (1899-?) bizottsági tag, köztisztviselő (T II.)
39. ZÁBORSZKY Árpád (1905-1978) tb. alelnök, a Műgyetemi Énekkar elnöke, köztisztviselő (B)
40. VERESS László (1903-?) elnök, szigorló orvos (B)
41. Dr. GOLL Aladár (1886-1957) zenei író. 1907-1914-ig az Apolló c. folyóirat szerkesztője, a kórus egyik alapítója az 1906-os újjáalakuláskor

*Már hónapokkal az elindulás előtt kiválasztottuk az énekkar 40 tagját, gondosan ügyelve arra, hogy ne legyen elütő hangszin, amely a szólamok egységes hangszinét és az egész kórus egyöntetű hangzását megbonthassa. Ez a negyven ének azután betanulta a 30 számból álló teljes amerikai műsort. A karigazgatónak még arra is volt gondja, hogy egyeseket a fárasztó énektechnikáról leszoktasson úgy, hogy a végén az énekkar könnyedén énekelte végig a teljes műsort kotta nélkül.*⁶⁸ - írták visszaemlékezésükben.

Mint feljebb említettem, az emlékfüzet tartalmazta a műsort, a művek angol nyelvű szövegfordításával. Hogy erre miért volt szükség és kiknek a fordításait olvashatjuk itt, az kiderül a program alcíméből: "The program will be sung in Hungarian. The English versions provided herewith are by Professor Watson Kirkconnel, translator of Janos Arany's »Death of King Buda«, »The Magyar Muse«, and other works."⁶⁹

⁶⁸ Arany S.: Az Egyetemi Énekkarok Amerikában - Magyar Dal XLII. évf. 1937. március-április, p.6

⁶⁹ A programot magyarul éneklék. Az itt közölt angol változat prof. Watson Kirkconneltől, Arany János « Buda halála », « A magyar múzsa » és más művek fordítójától származik

1. Egressy Béni: Szózat [1843] - Vörösmarty Mihály [1836]
2. Erkel Ferenc: Himnusz [1844] - Kölcsey Ferenc [1823]
3. Erkel Ferenc: Bortal a "Bánk Bán" c. operából [1861]-
Vörösmarty Mihály
4. Erkel Ferenc: Indul a "Hunyadi László"-ból [1844]
"Meghalt a cselszövő"- Egressy Béni
5. Liszt Ferenc: Csata előtt [1845] -Dr Th. Meyer (?) vagy Carl Götze
6. Liszt Ferenc: Tavasz [1845?] - Johann Ludwig Uhland
7. Goll János: Begombolom a mellényem
8. Szabados Béla: Magyar Hiszekegy- Papp-Váry Elemérné
9. Ammer József: Nem, nem, soha! - Gyóni Géza
10. Bartók Béla: Régi magyar népdalok - Népdal
11. Bárdos Lajos: Széles a Duna - Népdal
12. Demény Dezső: Szerenád
13. Farkas Ferenc: Katonasors
14. Farkas Ferenc: Két palóc katonadal - Népdal
15. Kereszty Jenő: Erdőkön, mezőkön járó ... - Népdal
16. Kodály Zoltán: Ave Maria [1935]
17. Kodály Zoltán: Huszt [1936] - Kölcsey Ferenc
18. Kodály Zoltán: Karádi nóták [1934] - Népdalok után
19. Laurisin Miklós: Szerelem, szerelem - Népdal
20. Laurisin Miklós: Hej-hó! - Népdal
21. Lányi Ernő: Száraz földön nem nő virág
22. Lányi Viktor: Szülőföldemen
23. Lányi Viktor: Orbán - Petőfi Sándor
24. Molnár Antal: Gulyásdal
25. Molnár Antal: A kaposi kanális
26. Ságody Ottmár: Álmodozó és örvendező
27. Vaszy Viktor: A gyászkendő - Vörösmarty Mihály
28. Lányi Viktor: Szól a kakas már - 15. sz.-i népdal
29. Ismeretlen szerző: Boldogasszony. Anyánk - Régi egyházi dallam

Ez a lista tartalmazta mindazt a 29 művet, amelyből az amerikai út során az egyes hangversenyek műsorát összeállították. (Természetesen az Amerikai Himnusz is megtanulták, vagyis összesen 30 művet.) Ebből következik, hogy mindezek a darabok állandóan "koncertkész" állapotban voltak. Ez különösen nagy teljesítménye az együttesnek, hiszen a korabeli fényképek tanúsága szerint hangversenyeiken rendszeresen kotta nélkül énekeltek.

December 26-án kezdődött az utazás, amelynek első állomása London volt. Az angol fővárosban a BBC stúdiójában lépett föl a kórus, hogy a London Regional műsorán énekeljen. A január 1-i hajóra szállás után 7-én éjjel szállt partra az együttes New Yorkban. Az utazás sem telt el hangverseny nélkül: a "Washington" hajón a kapitány felkérésére január 5-én előkelő nemzetközi közönségnek énekeltek a zsúfolásig megtelt szalonban. *"A tenger ugyan viharos volt, a hajónk táncolt, de a hangverseny pompásan sikerült. Látványnak is érdekes lehetett, ahogy a négy sorban 10-10 ember, lábát megvetve a pódiumon, egymásba karolva, imbolygó karmesterrel az élükön, jobbra-balra csúszkálva énekel."*⁷⁰ Az esemény megismétlődött a hazafelé tartó úton is, akkor a "President Harding" utasai február 3-án gyönyörködtek a kórus énekében.

Az amerikai hangversenykörút hatalmas diadalút volt. A tengerentúli magyarok nagyon büszkék voltak a szülőföldjükre érkezett együttesre, az amerikai egyetemek központi eseménye volt a magyar kórus fellépése, tanulóifjúságuk pedig barátsággal fogadta az érkezőket. Az eseményekről a helyi és a hazai sajtó is rendszeresen közölt írásokat. A hazaérkezés eseményét előre tervezték az itthon maradtak. A Keleti pályaudvaron ünnepség fogadta a magyar kultúra követéit.

Az egyik kórustag, Lénárd Ernő 1938. április 1-én egy speciális grafikont szerkesztett a készülő kiállításra, és ezen áttekinthetjük a kórus legdicsőségesebb utazását.

⁷⁰ Ld. 68.sz. jegyzet.

41 énekes útja Amerikában. / 1936. december 26 - 1937. február 14. /

19 városban

27 nap alatt 22 hangverseny 38.000 hallgatóval.

A megtett út 20.200 kilométer.

ebből:

hajón: 12.000 km

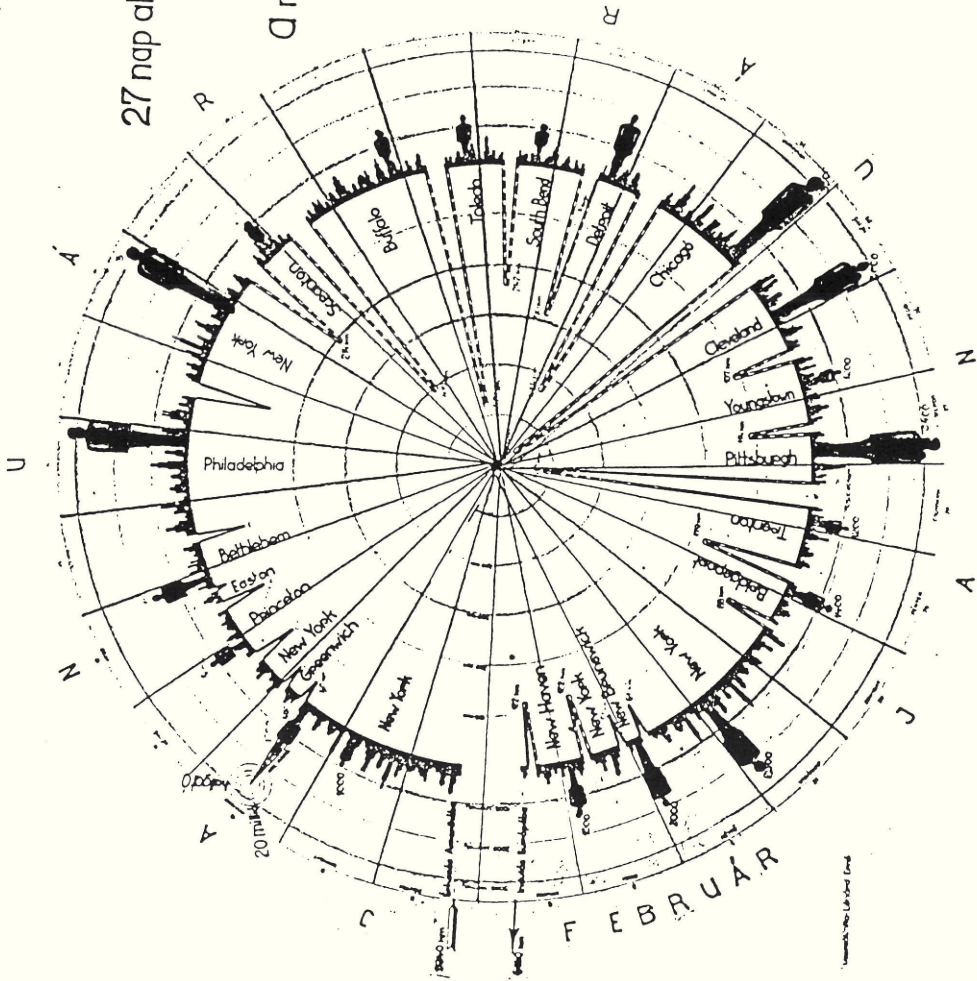
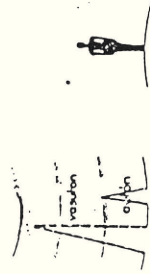
vasúton: 7.580 km

autón: 620 km

Összesen: 20.200 km

Jelmagyarázat:

○ megtett út
 ○ hangversenyek hallgatóinak száma

A távoli utazás nagyon összeforrasztotta a közösséget. Az addig is nagyon jó baráti társaság február 14-én - az Amerikából való szerencsés hazaérkezés évfordulóján - minden évben összejött (sajnos, egyre kevesebben). Az együtténeklés szokását is megtartották, és amikor maga a kórus már nem létezett, egymás esküvőjén, majd később a gyermekeik esküvőjén énekeltek a régi repertoárból.

Egyik kórustag sem tudhatta még, hogy az 1938-as bécsi utazáskor - március 13-14-15-én - járnak utoljára külföldön. Itt már a történelem irányította a zenei eseményeket. Dr. Arдай Géza tudományegyetemi alelnök nagyon részletesen megírt naplójában⁷¹ olvashatjuk:

"... Bécsbe érkezésünk napján 1938. évi március hó 13-án mondták ki Ausztriának a Német Birodalomhoz való csatlakozását (az Anschluss). ...1938. március 14. Hitler Adolf Bécsbe való bevonulásának a napja. A hangverseny, amiért Bécsbe jöttünk, elmaradt emiatt, mint nagyon sok más hangverseny és előadás. Rádiószereplésünk megtartása is kétséges." Végül nem kerülhetett sor a rádiószereplésre sem, annak ellenére, hogy a kórusnak - katonai okokból - a rádióstúdióban kellett letöltenie műsora idejét.

Az **Egyetemi Énekar[ok]** 1938-as kiállítása az érdeklődők elé tárta az együttes történetének legkiemelkedőbb eseményeit. Az együttes több, mint harminc éves működéséből elsősorban a külföldi utazások eseményeit állította ki a Budapesti Egyetemi Énekar[ok] Üllői út 20. alatti helyiségében. A kórus irattárából ránk maradt a tárlat "forgatókönyve", amely három fejezetben foglalja össze az elmúlt évtizedek krónikáját:

- I. A kiállítás létrehozói
- II. Az Énekar rövid története
- III. Kiállítási katalógus

A kiállítást rendezte, a II. fejezetet írta és a forgatókönyvet összeállította **Balogh Pál**⁷² alelnök, a Rádió rendezője.

"Az énekkarnak a kiállítás megrendezésével nemcsak az volt a célja, hogy a nyilvánosság előtt bemutassa eddigi működését és eredményeit, hiszen a kiállítás állandó jellegű; fel akarja használni a kiállítást belső propagandára is. Az Egyetemi Énekar[ok] új tagjai a kiállítás révén rövid idő alatt megismerik annak az egyesületnek múltját és eredményeit, céljait és törekvéseit, amelynek szeptemberben tagjai lettek. Ez nemcsak öntudatukat, de munkakedvüket, kitartásukat és áldozatkészségüket is növelni fogja, melyekre a hétköznapi munkájában bizony nagy szükség van. Főként ez az a szempont, amelyből

⁷¹ A naplót 1926. október 6-1947. december 16-ig írta 6 kötetben Arдай Géza. Mind a 6 kötetet dokumentumokkal és fényképekkel illusztrálta. Mindez a Budapesti Műszaki Egyetem Levéltárában található.

⁷² Nem akadtam nyomára.

kiindulva szövetségünk tagjainak a kiállítás megtekintését és a jó példa követését ajánljuk.⁷³ - írták a katalógusban.

Valójában a tengeren túli utazás és a kiállítás jelezte az együttes fénykorát. A magyar kormány is nagyra értékelte a kórus teljesítményét, annyira, hogy 1940 tavaszán Vaszy Viktor karnagy kormányzói kitiüntetésben, "Signum Laudis"-ban⁷⁴ részesült. Ez alkalomból az Egyetemi Énekkar[ok] ünnepi vacsorát rendezett a Pannónia Szállóban.

„A vacsorán a magyar művészeti és hivatalos élet számos előkelősége jelent meg. Ott voltak: Dr. Verebély Tibor⁷⁵ egyetemi tanár, a Tudományegyetemi Énekkar [tanár]elnöke, Dr. Putnoky László⁷⁶ műegyetemi tanár, a Műegyetemi Énekkar tanárelnöke, Dr. Ripka Ferenc⁷⁷ ny. főpolgármester, a MDEOSz [Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége] elnöke, dr. Eyssen Tibor⁷⁸ miniszteri tanácsos, Dunay Jenő⁷⁹ m. kir. kormányfőtanácsos, Ádám Jenő⁸⁰, Bárdos Lajos⁸¹, Harmath [helyesen: Harmat] Artúr⁸², és Schmidthauer Lajos⁸³ zeneművészeti főiskolai tanárok, továbbá a dalosegyesületek és diákszövetségek vezetői és képviselői és az Egyetemi Énekkar[ok] régi és jelenlegi tagjai.

Élsőnek Tátray György⁸⁴ a Tudományegyetemi Énekkar [diák]elnöke üdvözölte a megjelenteket, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem képviselőjében Dr. Verebély Tibor egyetemi tanár, prorektor, az Énekkar tanárelnöke mondotta el ünnepi beszédét. Beszéde során kifejtette, hogy a túlzott realizmus mai korszakában sokkal inkább szükség volna az ideális törekvések támogatására, mint bármikor. Kiemelte Vaszy Viktor tízéves karigazgatói munkásságának eredményeit s nagy elismeréssel nyilatkozott az Egyetemi Énekkar[ok]nak a magyar kultúrpropaganda terén szerzett érdemeiről.

»Ma, sajnos, kétségtelenül a realizmus korszakát éljük; a megélhetésért, a hatalomért, az uralomért folyik az ádázan gyűlölködő küzdelem népek és egyesek között; egyre halványuló fogalmakká lettek az emberiség eszményei: a szabadság, testvériség, önzetlenség, a magasabb erkölcsi célokat szolgáló tudás és művészet. Hogy azonban az idealizmus a világtörténelem e szomorú

⁷³ Magyar Dal XLIII. évf. 7-8. szám, 1938 július-augusztus, p. 19.

⁷⁴ Magas államfői kitiüntetés, I. Ferenc József alapította, 1922-ben úja alapították és a II. vh. végéig adományozták. Polgári és katonai ágazata volt.

⁷⁵ Dr. Verebély Tibor (1875-1941) a kórus tanárelnöke 1934-1940-ig. Sebészorvos, a III. Sebészeti klinika igazgatója, egyetemi rendes tanár.

⁷⁶ Dr. Putnoky László (1888-1948) vegyész-orvos, Manchesterben Ruthford mellett dolgozott 1911-14-ig. A Budapesti Műegyetemen a szerves kémia professzora.

⁷⁷ Dr. Ripka Ferenc (1871-1944) politikus, Budapest főpolgármestere 1925-33-ig.

⁷⁸ Nem akadtam nyomára.

⁷⁹ Nem akadtam nyomára.

⁸⁰ Ádám Jenő (1896-1982) zeneszerző, kóruskarnagy, zenepedagógus.

⁸¹ Bárdos Lajos (1899-1986) zeneszerző, karnagy, zeneteoretikus.

⁸² Harmat Artúr (1885-1962) karmester, zeneszerző, zenepedagógus.

⁸³ Schmidthauer Lajos (1882-1956) orgonaművész.

⁸⁴ Tátray [helyesen: Tátrai] György (1914-?)

napjaiban is ott él az arra alkatilag hivatottak lelkében, s hogy meghallgatásra talál az arra vágyók szívében, bizonyítja ezt a mai este. Mi ma nem azért jöttünk össze, hogy fellengző jelszavakat puffogtassunk, még kevésbé, hogy önző célokot hajszoljunk, hanem azért, hogy a kormányzói kitüntetés kíséretében őszinte szeretettel és hálával eltelve mondjunk köszönetet annak a férfinak, aki az ő tiszta idealizmusával, eszményi művészetével, önzetlenségével áll itt közöttünk s iparkodik bennünk a jobb és szebb jövő reményét ébren tartani. Mert Vaszy Viktor idealista a szó legnemesebb értelmében. Nemcsak vérbeli művész, aki a zenén, ezen a legeszményibb, mert tiszta emberi értékeket tolmácsoló művészetén keresztül keresi az utat az embertársak szívéhez, hanem a zene magas ethikai hivatásának lelkes, önzetlen apostola is. Évek óta gyűjti maga köré a fiatal nemzedéket, hogy beoltsa lelkébe a zene, a dal szeretetét, s ezzel nemesítse, erősítse azt a mai kor ideálokát leromboló, anyagi felfogásával szemben. Fáradságot nem ismerve vezeti énekkarát továbbfejlődése útján, amelyen már az egész világ legelső köze juttatta azt el. Ez az eredmény az ő dicsősége, melynek külső elismeréseként Kormányzó Urunk ezt az érmet adta neki. Ismerve azonban őt, meggyőződésem, hogy ő mindennél többre becsüli azt az érmet, melyet az Énekkar minden egyes tagjának a lelkében, szívében kovácsolt magának, s amely ott csillog minden egyes tag szemében, amikor ő odaáll az ő kedves kara elé s eldúolja a kezdő hangokat.«

Beszéde végén átnyújtotta Vaszy Vikornak a kormányzói elismerést jelképező Signum Laudist.

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége és a Budai Dalárda nevében dr. Ripka Ferenc ny. főpolgármester, a kultuszminiszter nevében dr. Eyssen Tibor miniszteri tanácsos, a Palestrina Kórus nevében Dunay Jenő kormányfőtanácsos üdvözölte a kitüntetettet, majd az Egyetemi Énekkar[ok] nevében Záborszky Árpád, a Műegyetemi Énekkar [diák]elnöke köszöntötte Vaszy Vikort és tízéves karigazgatói jubileuma alkalmából átadta az énekkar ajándékát, egy fekete márványlapra erősített ezüst babérkoszorút. Több más felköszöntő után Vaszy Viktor mondott köszönetet a kitüntetésért és az üdvözlésekért. Beszédében kitért a karéneklés néhány időszerű kérdésére: így az énekkari utánpótlás kérdésére is, amelyben az iskolai ének- és zeneoktatásra vár döntő fontosságú szerep. Beszédét a megjelentek nagy tetszéssel fogadták s az ünnepi vacsora a késő éjszakai órákban legjobb hangulatban ért véget.⁸⁵

Vaszy Viktor szakmai kiválóságát bizonyítja az is, hogy a **Magyar Dal** c. folyóirat "Karéneklés - karvezetés" c. rovatában két cikkét is megjelentette az év folyamán "A próba" és "A szöveg" címmel.

A kórus elsősorban vidéken adott hangversenyeket, 1940-ben évi munkatervének nagyon fontos részei voltak ezek a fellépések.

⁸⁵ Magyar Dal. 1940. május 1. (XLV. évf. 3. szám) p. 13-14.

A székesfehérvári hangversenynek *Shvoy Lajos*⁸⁶ püspök volt a védnöke, az ő beszédéből idézünk: "Úgy érezzük, missziót teljesített az együttes ekkor, amidőn egy vidéki városba utazott, hogy ott bemutassa tudása legjavát, képviselje a férfikari magyar kultúrát és tanulságokban gazdag példát adjon bármely férfikarnak. Szinte sajnáljuk, hogy a kitűnő férfikar, a nagysikerű, világkörűli utak ünnepeltje nem juthat el a magyar vidék minden kiemelkedőbb helyére, hogy minél több magyar város zenei és dalos társadalma épülhetne és tanulhatna hangversenyein."⁸⁷

Az idő múlásával az együttes fennállásának 35. évéhez érkezett. A jubileumi esztendő kezdetekor tartották a jubileumi közgyűlést, ahol régi és jelenkori tagok előtt Záborszky Árpád, a Műegyetemi Énekkar diákelnöke foglalta össze az együttes történetét. Jubileumi plakettet 20 tag kapott, akik legalább egy évtizede énekeltek a kórusban. A kitüntetéseket *Pigler István*⁸⁸ tb. elnök köszönte meg. Az egyesület új jelvényt vezetett be, melyet Szőnyi Jenő rajztanár, énekkari tag tervezett.

Közben változott a történelmi helyzet, a Bécsi döntések következtében a Magyarországhoz visszacsatolt Erdély és Felvidék nagy szeretettel fogadta az anyaországbeli együtteseket.

Az amerikai úton résztvevőkhöz néhány lelkes ifjú csatlakozott. A kórus ekkor 55 tagot számlált Ekkor lépett be az együttesbe a Bánságból, Temesvárról jött *Csongor Dénes*⁸⁹ is, aki a háború alatt és az azt követő néhány évben a kórus lelke volt Tátrai György és Gálfy Sándor régebbi kóruselnökökkel együtt.

Erdélyben 1941. december 14-én került sor kolozsvári fellépésre a Magyar Színházban. Ide báró *Kemény János*⁹⁰ hívta meg a társaságot. A társadalmi eseménynek beillő hangversenyről részletesen olvashatunk a **Magyar Dal** 1941. január 1-i számában.

Alkonyat (1941-1948)

A II. világháború a kórus életén is éreztette hatását. Szeretett karnagyuktól meg kellett válniuk, mert Vaszy Viktort a visszacsatolt Kolozsvár 1941-ben operaigazgatói székébe várta. Egy esztendeig a Budapesti Egyetemi Énekkarok karnagya *Forrai Miklós*⁹¹ lett.

⁸⁶ Shvoy Lajos (1878 -1968) székesfehérvári megyéspüspök, az OMCE elnöke.

⁸⁷ Magyar Dal (XLV. évf. 2. sz.), 1940. április 1. p. 9.

⁸⁸ Pigler István (?-?) orvos a Rókus kórházban

⁸⁹ Csongor Dénes (1920-) jogász, karnagy, banktisztviselő (MNB)

⁹⁰ Kemény János br. (1903-1971) az erdélyi magyar irodalmi élet vezéregyénisége, kolozsvári színiigazgató, 1926-ban ő alapította az "Erdélyi Helikon" irodalmi közösséget.

⁹¹ Forrai Miklós (1913-1998) karmester, énektanár, zeneakadémiai tanár, a Budapesti Kórus karnagya.

Ugyanebben az évben látogatott Budapestre a belgrádi egyetem "Obilič" [szerb, rigómezei hős] vegyeskara (karnagya Pastyán Kojanov). A két egyesület 1932-ben, Münchenben került kapcsolatba a Nemzetközi Egyetemi Dalünnepen. Záborszky Árpád tollából a Magyar Dal 1941. március 1-i száma hosszú cikket közöl. 1941. november 22-én a Szófia Egyetemi Énekkar látogatott Budapestre, hogy hangversenyt adjon és rádiófelvételt készítsen. Erről is Záborszky Árpád írt a Magyar Dal c. lapban (1942. január 1.). A belgrádi és a szófia kórus látogatását viszonozták volna a Budapesti Egyetemi Énekkarok, a belgrádi koncertnek már az időpontját is kitűzték. Egy héttel előtte azonban bevonultak a németek. Meghiúsult a szófia hangverseny is, mert egy hónappal előbb ott is kitört a háború.

Az 1942-i közgyűlés [valószínűleg novemberben] az együttes karnagyaá *Cser Gusztávot*⁹² választotta, aki 1945-ig maradt a kórus élén. Közvetlenül a háború után két esztendeig vezette az énekkart *Géressy László*⁹³. Az utolsó időszakban, az 1947/48-as tanévben a '40 óta kórustag Csongor Dénes - aki a Forrai-kamarakórusban énekelt már 1944-ben - fogta össze a férfikart. Az utolsó rádiófellépés 1948. március 13-án és az utolsó koncertszereplés 15-én Ze-neakadémián az ő nevéhez fűződik.

A Polgári Dalosszövetség a Munkás Dalosszövetséggel közös hangversenyt tervezett május 1-re, ahol a férfikari blokkot képviselte volna a kórus két Kodály-mű - "Élet, vagy halál" [Petőfi Sándor (1947)], "Huszt" [Kölcsey Ferenc (1936)] - előadásával. Április közepén azonban a próbára érkezőkkel közölték, hogy "ez már nem a kórus próbaterme". Írtak ugyan néhány felszólamlást, de semmi választ nem kaptak, így aztán feloszlott az együttes. Néhányan kamaraénekeltek egy darabig, tízen-tizenketten összejöttek szombat esténként énekelni, de a Budapesti Kórus megalakulása után ez is abbamaradt, mert sokan ott énekeltek ezután, és nem maradt idejük a régi hagyomány folytatására.

Az együttesnek hangzó anyaga is maradt röntgenlemezen. Ez restaurálásra szorult, amit a Fizikai Kutatóintézetben - az ott jogtanácsos Mericske Ernő kórustag közreműködésével - restauráltak. Rádiófelvételük 1941-ben a Bartók-évfordulóra készült, a "Négy régi magyar népdal"-ból az 1. és 4. maradt meg.

Csongor Dénessel való beszélgetésemből a kórus repertoárjáról mondottakat idézem: "A magyar népdalfeldolgozások voltak a központban; Kodálynak az akkor létező összes férfikarait mind elénekeljük. Vaszy jóban volt

⁹² Cser Gusztáv (1920-1986) okleveles egyházkarnagy

⁹³ Géressy László (?-?) fővárosi énektanár, egyházkarnagy.

a Zeneakadémia tanáraival, Bárdos Lajos a "Széles a Duna" c. kórusát egyenesen Vaszy Viktornak ajánlotta, Farkas Ferenc "Katonanótá"-it ["Katonasors" és "Két palóc katonadal" c. művét], Bartók "Négy régi magyar népdal"-át - ami rettentő nehéz volt - örömmel énekeltük. Számomra nagy gyönyörűséget a Kodály-feldolgozások jelentettek, mert azok sokkal énekelhetőbbek a Bartók-kompozícióknál. A német romantika már nem volt repertoáron az én időmben, de Kereszty Jenő és Hackl Napóleon idejében elsősorban ezeket a műdal-feldolgozásokat énekelték. Ezt a régi partitúragyűjtemény alapján rekonstruáltam. Forrai a kortárs műveket, Halmos Lászlót, Harmat Artúrt szintén becsempészte a repertoárba.⁹⁴

A Budapesti Egyetemi Énekkarok fennállása idején a magyar kulturális életnek itthon és külföldön egyaránt dicsőséget szerzett. Működéséről remélhetőleg egyre több adatot tárhatunk az érdeklődők elé.

Irodalom

Kéziratok:

DR. ARDAI Géza naplója 6 kötetben

1926. október 6-tól 1947. december 16-ig

Kézirat a BME Levéltárában

LÁNG Elemér: A Budapesti Egyetemi Énekkarok amerikai hangversenyútja

1936. december 26-tól 1937. február 14-ig

Kézirat, 1937. március hó

Magángyűjteményben

ZÁBORSZKY Árpád szerk.: A Budapesti Egyetemi Énekkar Kiállítása

–1938 április

Magángyűjteményben

Kiadott művek:

CSUKA Béla: Kilenc évtized a magyar zeneművészet szolgálatában

A Filharmóniai Társaság emlékkönyve 90 éves jubileuma alkalmából

Filharmóniai Társaság Budapest, 1943

FORRAI Miklós gyűjt.: Liszt Ferenc férfikarai Zeneműkiadó, Budapest, 1959

MARÓTI Gyula: "Fölszállott a páva"

A magyar énekkari kultúra megújítási története 1920-1945

Kecskemét, 1994

MESZLÉNYI László: Búcsú - Vaszy Viktor 1903-1979

Somogyi-könyvtári műhely, Szeged, '80/4

⁹⁴ Beszélgetés Csongor Dénessel 1998. december 3-án (magnófelvétel). A kórus kottatárát Csongor Dénes az Országos Széchényi Könyvtár Zenei Gyűjteményének adományozta.

- OTTÓ Ferenc: Az Egyetemi Énekkarok észak-európai
hangversenykörútja - újságcikk
Magyar Dal XLI. évf., 1936 november, p.9-10.
- PAPP Viktor szerk.: Magyar Zenei Almanach
FRÁTER György Sajtószövetkezet kiadása, Budapest, 1944
- PAPP Viktor: Zenekönyv rádióhallgatók számára
Stádium Sajtóvállalat Rt. Budapest, 1940
- SINKOVICS István szerk.: Az ELTE története 1945-1970
ELTE Budapest, 1970
- SZÖGI László: A Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem rövid története
1635-1985 Budapest, 1985

Lexikonok:

- Akadémiai Kislexikon I-II. (Szelle Béla szerk.) Akadémiai Kiadó,
Budapest 1989-90
- Budapest Lexikon Akadémiai Kiadó, Budapest 1987
- Das Grosse Lexikon der Musik (H. Honegger - G. Massenkeil)
Herder, Freiburg - Basel - Wien, 1976-1983
- Dictionnary of Music and Musicians (Grove) London, 1954
- Katolikus Lexikon (Bangha Béla S.J. szerk.) A Magyar Kultúra kiadása,
Budapest, 1931
- Magyar Életrajzi Lexikon (főszerk.: Kenyeres Ágnes)
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967 - 1994
- Művészeti Lexikon Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965 -1966 - 1967 - 1968
- Römp Vegyészeti Lexikon (A magyar kiadás főszerk.: Dr. Polinszky Károly)
Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1981-1984
- Új Idők Lexikona, Singer és Wolfner Irod. Int. Rt. kiadása, Budapest, 1939
- Új Lexikon, Dante-Pantheon Budapest, 1936 (Szabolcsi Bence és
Tóth Aladár szerk.)
Győző Andor kiadása, Budapest, 1930
- Zenei Lexikon I-II. Győző Andor kiadása, Budapest 1930
második kiadása, Budapest, 1935
- Zenei Lexikon I-III. (Bartha Dénes szerk.)
Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1965
- Zenei Lexikon I-III. (Brockhaus-Riemann) Zeneműkiadó, Budapest 1983-85.

RÉSUMÉ

La vie musicale a commencé à l'Université de Budapest pendant le XIXème siècle. La choral de l'Université des Sciences a travaillé dans plusieurs périodes, et la chorale de l'Université des Technics a travaillé de 1867 continuellement.

En 1906 à l'occasion du retour de Turquie des ceindres du Prince Rákóczi les deux universités ont fondé une chorale: les Choeurs des Universités de Budapest. Ce chœur d'hommes a travaillé de 1906 à 1948.

Les chefs de chœur étaient: HACKL, N. Lajos (1906-1914); TÖTÖSSY dr., Béla (1914-1917); NOSEDA, Károly (1917-1918); TOLDY, László (1918-1920); KERESZTY, Jenő (1920-1929); VASZY, Viktor (1929-1941); FORRAI, Miklós (1941-1942); CSER, Gusztáv (1942-1945); GÉRESSY, László (1945-1947); CSONGOR, Dénes (1947-1948).

Le chœur absolvait plusieurs voyages de concert dans les pays étrangers: Allemagne (1910), Autriche (1911), Allemagne (1923), Estonie et Finlande (1923), Autriche (1925), Italie (1927), Pologne - Lettonie - Estonie - Finlande (1931), Allemagne (1932), Italie (1933), Autriche (1933), Pologne - Lettonie - Estonie - Finland - Suede - Danemark - Allemagne - Autriche (1936), Grande-Bretagne - USA (1936-1937), Autriche (1938).

A Budapest en toutes les années la chorale a donné un concert individuel à l'Académie de Musique, et le chœur était participant actif de la vie culturelle de la capitale pendant son existence.